

Peija Ilpola Vt. apul. prof.
Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta

Siirtolaisten englannin kielen opetus ja suomalaisten lasten koulumenestys Australiassa

Vt. apul. prof. Peija Ilpola on kevätkaudella 1977 Australiassa tutkinut siirtolaisten englannin opetuksen muotoja ja menetelmiä ja suomalaisten siirtolaisten lasten koulumenestystä sekä kielitaidon yhteyttä siihen.

1. AUSTRALIAN SIIRTOLAISTEN ENGLANNIN KIELEN OPETUS

1.1. Australian suomalaisten kielitaito ja sen tarve

Australian suomalaiset ovat valtaosaltaan yritteliästä, ahkeraa ja ammattitaitoista väkeä. Heidän kansallisuuttaan ja työpanostaan arvostetaan. Heidän englannin kielen taitonsa sen sijaan jättää varsin runsaasti toivomisen varaa. Harvat suomalaiset aikuiset, kauankin maassa asuneet, puhuvat kieltä sujuvasti, ja monet tarvitsevat tulkkia vuodesta toiseen. Usein tulkin tehtäviä hoitaa joku omista kouluikäisistä tai sitäkin nuoremmista lapsista tai kielitaidoltaan vahvempi suomalainen, jolla saattaa olla runsaasti autettavia. Valtion taholta on myös järjestetty siirtolaisille ilmaista tulkkipalvelua. Espanjaa äidinkielenään puhuvat, usein Etelä-Amerikasta saapuneet siirtolaiset muodostavat suurimman sitä tarvitsevan ryhmän. Toisella sijalla ovat suomalaiset.

Yleensä suomalainen siirtolainen vai-vautuu, kun häneltä ryhtyy kyselemään kielikursseille osallistumisesta. Hän on tavallisimmin jossakin vaiheessa osallistunut jollekin kurssille mutta jättänyt sen kesken. Kurssi on kylläkin ollut hänen mielestään hyvä ja hyödyllinen, mutta kun hän on saavuttanut työn kannalta kaikkein välttämättömimmän kielitaidon, hän on tyytynyt siihen. Tosin hän myöhemmin kaipaa taitoa pystyä todella kommunikoimaan muiden kuin suomalaisten kanssa ja hallitsemaan englantia kirjallisesti esim. sen verran, että pystyisi kirjoittamaan kirjeen.

Haastattelemistani suomalaisista miehistä enin osa mainitsi ensimmäisenä kielenopiskelun keskeyttämisen syynä laiskuuden ja toisena vuorotyön mukanaan tuomat hankaluudet. Naispuolisilla suomalaisilla tuntui tärkeimpänä syynä kurssin keskeyttämiseen tai sille osallistumattomuuteen

olevan arkuus ja ujous. Opiskeltava kieli on vaikeata, ja virheitte tekeminen pe-
lottaa. Monilla oli tai oli ollut työesteitä
tai kotona hoidettavia pieniä lapsia. (Ny-
kyisin pyritään lastenhoitokin järjestämään
äidin kurssituntien ajaksi. Tähän tarkoi-
tukseen on perustettu lastenhoitokeskuksia.)
Kursseille osallistumista ja kielen oppimista
näytti huomattavasti helpottavan jo ennen
maahan muuttota saavutettu vähäinenkin
englannin tai jonkin muun vieraan kielen
taito.

Kukaan haastattelemistani suomalaisista tai
muihin kansallisuuksiin kuuluvista siirtolai-
sista ei moittinut kielikurssien laatua, opet-
tajiä, menetelmiä tai materiaalia. Tosin
eräät kaikkein vaativimman kurssin
(Intensive Course) käyneet pitivät sen
ohjelmaa liian tiiviinä. Saman mielipiteen
ilmaisi liittovaltion Canberrassa sijaitsevan
opetusministeriön korkea virkamies. Sain
häneltä suullisen ja kirjallisen selostuksen
maan siirtolaisten englannin opetusta kos-
kevistä järjestelyistä ja tärkeäksi tiedon-
lähteekseni kyseisen ministeriön julkaisun
English a New Language, Volume 14,
No. 3, December 1976.

Haastattelujeni perusteella tulin siihen
tulokseen, että siirtolaiset itse antavat
täyden tunnustuksen Australian monipuoli-
sille yrityksille opettaa heille englantia.
Negatiivista kritiikkiä esittivät ne, jotka
itse opettavat tai ovat opetuksesta hallin-
nollisesti vastuussa. "Mikä meissä on vi-
kana, kun siirtolaiset eivät tule kursseille
tai jättävät ne kesken?" Siirtolaisten ongel-
mien ymmärtämisessä on menty varsin
pitkälle, ja omaan toimintaan kohdistettu
kritiikki panee jatkuvasti tarkistamaan ja
hiomaan opetusohjelmia, materiaalia ja me-
netelmiä. Vastuun kantajat ovat yksimie-
lisiä siitä, ettei siirtolaisten hyväksi ole teh-
ty tarpeeksi. Tarvitaan lisää varoja aloitet-
tujen toimintamuotojen ylläpitämiseksi, laa-
jentamiseksi ja parantamiseksi. Hallituksen
säästöohjelma ei käy yksin toiveiden to-
teutuksen kanssa.

1.2. Kielikurssien varhaisvaiheet

Australiassa on tapahtunut yleinen
mielipiteiden avartuminen ja muunkin kuin
oman kulttuurin hyväksyntä. Ymmärretään,
että siirtolaisten kulttuurit ja kielet rikas-
tuttavat maan omaa kulttuuria. Ne ovat
arvokas lisä, joka on hyvä säilyttää, samalla
kun autetaan siirtolaisia sopeutumaan maan
oloihin ja kieleen. Sama näkemys on nykyi-
sin havaittavissa Yhdysvalloissa, joka oli
aiemmin ensisijaisesti lukuisten kansalli-
suuksien sulatusuuni. Vähemmistökansalli-
suuksien arvostaminen on edistynyt Aust-
raliassa elintason ja sivistystason kohoamisen
myötä.

Valtiovalta alkoi kiinnittää huomiota
siirtolaisten englannin kielen opetukseen
jo 1940-luvun puolivälissä. Samoihin aikoi-
hin siirtolaisministeri Arthur Calwell pyrki
kasvattamaan australialaisten asenteita siir-
tolaisia kohtaan torjuvuudesta hyväksyn-
tään.

Kun siirtolaisia alkoi tulla monesta
eri kansallisuudesta, heidän äidinkieltensä
käyttäminen opetuksen apuvälineenä ei
ollut aina mahdollista. Erilaisen kieli- ja
kansallisuustaan lisäksi ongelmia aiheutti-
vat ja aiheuttavat edelleenkin siirtolaisten
vaihteleva ikä, lahjakkuus ja aikaisempi
koulutus. Oli kehitettävä uusi järjestelmä
englannin opettamiseksi tuhansille siirtolai-
sille, joiden lähtökohta oli erilainen, sillä
valmista käyttökelpoista järjestelmää ei
ollut.

Liittohallituksen opetusosaston päällik-
kö teki vuonna 1946 esityksen englannin
opettamiseksi niille siirtolaisille, jotka eivät
puhuneet sitä äidinkielenään. Tämän suun-
nitelman mukaan englantia opetettaisiin
neljässä eri vaiheessa: 1. maassa, josta läh-
dettiin, 2. laivamatkalla Australiaan, 3. heti
Australiaan saapumisen jälkeen, 4. Australi-
aan sijoittumisen jälkeen. Vaikka ohjel-
maa kehitettiin tämän esityksen mukai-
sesti, sen eri vaiheita ei otettu käytäntöön
esitetystä järjestyksessä, vaan järjestyksessä
3, 2, 1 ja 4.

Suunnitelmaa opettaa englantia heti *maahan saapumisen jälkeen* alettiin toteuttaa varsin monelle suomalaisellekin tutulla Bonegillan *siirtolaisleirillä* 1947. Kyseisen vuoden loppuun mennessä 800 henkilöä oli saanut kuukauden ajan englannin kielen opetusta. Opetusmateriaali oli nopeasti valmistettua, ja opetusmenetelmänä käytettiin suoraa menetelmää. Jos opettajalla ja oppilailla oli yhteinen kieli, sitä käytettiin opetuksen apuna. Opettajina toimi yksityisten ja valtion koulujen opettajia.

Bonegillan 30 luokkaa saivat opetusta neljä tuntia päivässä. Ensimmäinen tunti käytettiin kielen opettamiseen, toinen sen ohjattuun käyttämiseen, kolmas Australian elämään perehdyttämiseen, ja neljäs oli 'visuaalista opetusta'. Tämän opetuksen uskottiin antavan siirtolaiselle riittävän sanavaraston, jotta hän voisi selviytyä tavallisimmista jokapäiväisen elämän tilanteista.

Vastaanottokeskusten ja siirtolaisleirien lukumäärä lisääntyi nopeasti, ja etäisillekin seuduille pyrittiin järjestämään kielenopetusta. Vuonna 1948 ilmestyi ensimmäinen painos jatkuvasti kehittyvää tekstikirjaa *English for Newcomers to Australia*.

Merimatalla ryhdyttiin antamaan siirtolaisille englannin opetusta toukokuussa 1948. Tehtävä oli eri järjestöjen ja komiteoiden huolena, ja välillä opetus oli keskeytyksessään. Vuodesta 1955 lähtien liittohallitus on nimittänyt omat tehtävästä vastuussa olevat virkamiehensä. Nykyisin siirtolaiset saapuvat lentoteitse, jolloin matkustaminen on nopeaa, eikä englannin opetusta matkan aikana anneta. Ainoa nykyisin siirtolaisia kuljettava laiva on 'Australiese'.

Siirtolaisiksi aikoville on *ennen matkelle lähtöä* annettu opetusta useissa Euroopan maissa vuodesta 1949 lähtien, ja tällä hetkellä tutkitaan mahdollisuutta järjestää tätä opetusta myös Euroopan ulkopuolella.

Opetusta australialaisessa yhteisössä sen jälkeen, kun siirtolainen on saanut työpaikan, on pidetty tärkeänä. Siirtolaisen pitäisi opiskella kieltä jatkuvasti ja systemaattisesti taitavan opettajan johdolla saavuttaakseen kielen hallinnan. Vanhimpia tähän tarkoitukseen suunniteltuja ja järjestettyjä kurssseja ovat iltakurssit (evening continuation classes) sekä radio- ja kirjekurssit, jotka ovat edelleenkin suosittuja monien muiden kurssimuotojen ohella.

Iltakurssit käynnistyivät vuonna 1948. Suunnitelman mukaan siirtolaisilla oli tilaisuus jatkaa siirtolaisleirillä aloittamaansa kielenopiskelua lähellä työpaikkaansa sillä edellytyksellä, että halukkaita oli vähintään kuusi ja että sopiva opettaja oli käytettävissä. Valtion koulujen opettajat antoivat iltaopetusta enintään neljä tuntia viikossa. Hallitus maksoi heidän palkkansa.

Iltakurssiopetustoiminta laajeni nopeasti. Aloitusvuoden (1948) loppuun mennessä oli toiminnassa noin 150 iltakurssiluokkaa, joissa opetusta sai 2 000 siirtolaista. Lokakuun lopussa 1975 luokkien lukumäärä oli 974, ja niissä osallistui aktiivisesti opetukseen lähes 14 000 siirtolaista. Tavallisesti opetusta annetaan kahtena iltana viikossa kahden tunnin ajan. Englannin kielen opetuksen ohella tunneilla annetaan tietoa Australian elämästä.

Radio- ja kirjekurssit alkoivat 1949. Seuraavasta vuodesta lähtien radiossa on pidetty järjestelmällisesti englannin alkeiskurssi yksinomaan englantia opetuskielenä käyttäen. Oppimateriaali on huolellisesti porrastettua ja hyödylliseksi osoittautunutta. Samoin on kirjekurssin, joka sai kiitosta haastattelemiltani sen käyneiltä suomalaisilta.

Nykyinen kirjekurssi Learning English otettiin käyttöön 1963. Se on radio- ja kirjekurssin yhdistelmä. Radiotunnit lähetetään kolmentasoisina kuutena aamuna viikossa. Oppilas kuulee omalla tasollaan kaksi oppituntia viikossa, ja hän voi suo-

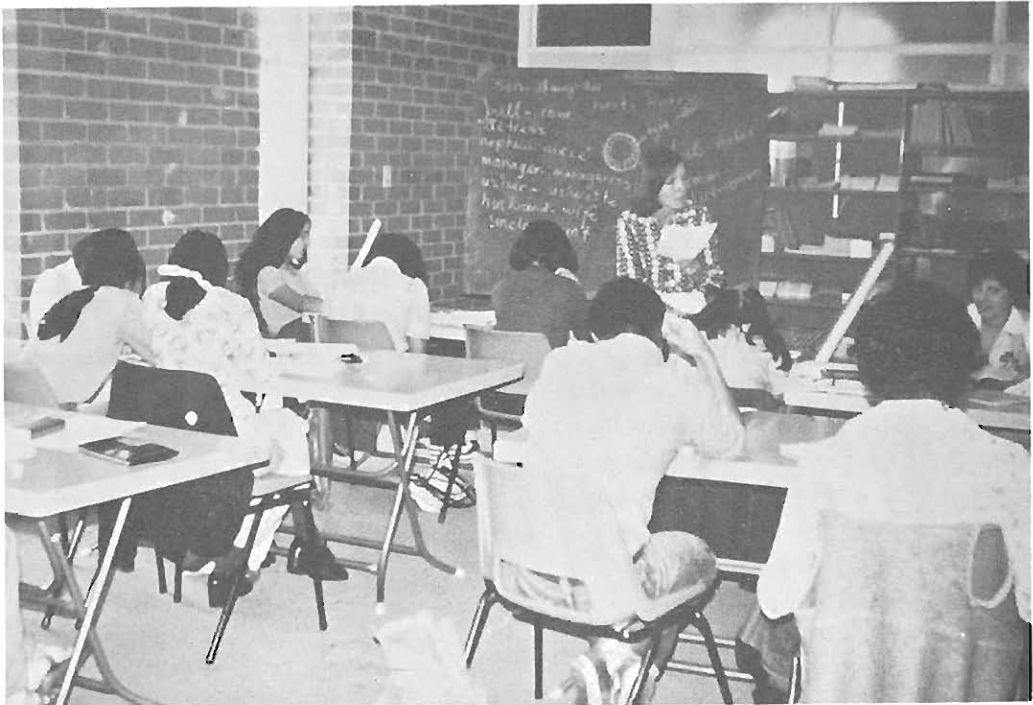
rittää ja palauttaa tehtävänsä radiotunti-ohjelmien mukaisesti. Tällöin hänen on mahdollista käydä kurssinsa loppuun vuodessa. Kuitenkin useimmat opiskelijat osallistuvat kurssiin vain kirjeellisesti. Heidän auttamisekseen kaikki 100 radiotuntia ovat saatavilla levytettynä nimellishintaan.

1.3. Kielenopetuksen uudet muodot

Viimeisten kymmenen vuoden aikana aikuisten siirtolaisten englannin opetuksessa on tapahtunut uutta kehitystä vastaamaan syntyneitä tarpeita. Huomattavimpia uusista opetusmuodoista ovat *erilaiset kokopäiväkurssit*.

Viime vuosikymmenen lopulla Tšekkoslovakiasta pakolaisina saapuneille yliopiston opiskelijoille järjestettiin ensimmäiset kokopäiväkurssit. Onnistuneen kokeilun jälkeen

kurssitoimintaa laajennettiin. Henkisen alan työntekijöille tai koulutukseltaan sitä lähellä oleville henkilöille järjestetään nykyisin kahdeksan viikkoa kestäviä *intensiivisiä kurseja* (intensive courses). Vuonna 1973 otettiin käyttöön kokopäiväiset kymmenen viikkoa kestävät *pikakurssit* (accelerated courses) sellaisille siirtolaisille, joille intensiiviset kurssit ovat liian vaativat mutta jotka pysyvät kuitenkin hyötymään keskitetystä kokopäiväopetuksesta. Kokopäiväopiskelijat saavat kurssin ajalta rahallista avustusta omien ja perheensä elinkustannusten kattamiseksi. Kurssien järjestäjät ja pitäjät kritisoivat sitä seikkaa, että työttömyysavustus on nykyisin hieman korkeampi kuin kurssilaisien saama avustus. Kursilaiset itse eivät haastatteluissa tähän seikkaan puuttuneet. Niin suomalaiset kuin muitakin kansallisuuksia edustavat siirtolai-

Erikoiskoulutuksen saanut Mrs Buckley opettamassa oppikouluikäisiä siirtolaislapsia Telopea Park High Schoolin läheisyydessä olevassa rakennuksessa Canberrassa. Lapset siirtyvät normaaliin kouluopetukseen, kun heidän kielitaitonsa on riittävän vahva.

set pitivät pikakursseja hyvinä ja tarpeitaan vastaavina. He uskoivat työmahdollisuuksiensa paranevan kasvavan kielitaidon myötä.

Niille siirtolaisille, jotka haluavat pysyä työssä englantia opiskellessaan, järjestetään 14-24 viikkoa kestäviä *osapäiväisiä pikakursseja*. Opetusta annetaan aamulla, ilta-päivällä tai illalla viitenä päivänä viikossa. Nämä kurssit sopivat erityisen hyvin esim. vuorotyöläisille ja kotirouville. 1974 - 75 oli 484 osapäiväistä pikakurssia, joihin osallistui 7 363 opiskelijaa.

Muita erityistarpeita vastaamaan on järjestetty opetusta perheryhmille ja kotirouville. Joillakin näistä kursseista käytetään alkuvaiheessa kaksikielistä menetelmää. Seurasin Adelaiden suomalaisten siirtolaisten luterilaisen kirkon tiloissa suomalaisille kotirouville järjestettyä kaksikielistä englannin opetusta. Nämä vajaat kymmenen Australiassa eripituisen ajan (2 - 18 vuotta) asunutta rouvaa ilmaisivat tyytyväisyytensä siihen, että opetuksen kuluessa heille voitiin selittää vaikeat kohdat omalla äidinkiellään.

Teollisuuden palveluksessa työskenteleville siirtolaisille on kehitetty kuuden viikon erityiskurssi, joka on ollut toiminnassa kesäkuusta 1973 lähtien. Peruskurssia voidaan mukaella erityisille teollisuuden aloille sopivaksi. Sen ohella, että kurssilla opetetaan kielen perusasioita, ohjelma on suunniteltu sellaiseksi, että siinä perehdytään työympäristöön: työturvallisuuteen, sosiaalihuoltoon, henkilökunnan keskinäisiin suhteisiin jne. Näitä kursseja pidetään yleensä työnantajan ajalla, ja niillä annetaan opetusta 36 tuntia, tavallisesti kaksi tuntia kolme kertaa viikossa kuuden viikon ajan.

Teollisuuskursseja ei oletettavasti ole tarpeeksi. Esim. Brisbanessa oli käynnissä yksi ainoa kurssi, joka pidettiin Holdenin autotehtaalla. Kävin sitä seuraamassa. Kaksosistunnin ensimmäinen puolisko oli työnantajan ajalla ja kustannuksella annettua opetusta, jälkimmäinen valtion kustantamaa.

Oppilaat olivat Euroopan eri maista kotoisin olevia keski-ikäisiä miehiä, joista monet opettelivat nyt englannin alkeita asuttuaan Australiassa pitkään. Eräs oli koulutukseltaan insinööri, muuttanut maahan monta vuotta sitten ja työskenteli liukuhinnan ääressä puuttuvan kielitaidon vuoksi. Hänen kohtalonsa on varsin tavallinen Australiassa siirtolaisten englannin opettajien ja opetuksen järjestäjien kertomuksen mukaan.

On ollut pyrkimystä siihen, että eräiden *ammattialojen edustajille* järjestetään omia kielikursseja tai tavallinen kokopäiväkurssi eriytetään loppuvaiheessaan eri ammattialojen tarpeita vastaavaksi. Opettajille, lääkäreille, insinööreille ja toimitusjohtajille opetetaan alan englanninkielisen terminologian lisäksi Australiassa vallitsevia järjestelmiä ja menettelytapoja.

Useat yhteiskunnalliset ja kulttuurijärjestöt (Good Neighbour Councils, British Council, English Speaking Union, Alliance Francaise ja kansallisseurat) järjestävät nykyisin *kursseja ja keskusteluiltoja* siirtolaisille. Näissä illoissa esim. australialainen arkkitehti voi keskustella siirtolaisarkkitehdin kanssa. Moni siirtolainen on saanut tätä tietä työpaikankin. Vapaaehtoisten kulttuurijärjestöjen työn kerrottiin tuottaneen erityisen hyviä tuloksia Melbournessa.

Vapaaehtoiseen auttamiseen perustuu myös *kotiopettajajärjestelmä* (Home Tutor Scheme), joka aloitettiin virallisesti huhtikuussa 1974. Suunnitelma on laadittu ja otettu käyttöön Britanniassa ja sovellettu Australian tarpeisiin. Sen mukainen opetus on olennaisesti sosiologinen harjoitus, ja sen tarkoituksena on saattaa kotiopettajat kosketuksiin sellaisten siirtolaisten kanssa, joiden on alussa vaikea mennä muodolliselle kurssille. Useita yhteiskunnallisia järjestöjä on mukana tässä toiminnassa. Kotiopettajajärjestelmässä noudatetaan usein yhden suhde yhteen -periaatetta. Lähes kaikki paristatuhannesta kirjoihin merkitystä kotiopettajasta ovat saa-

neet opastusta tehtäväänsä, mutta varsinaisesti koulutettuja opettajia he eivät ole. Heidän työnsä on täysin palkatonta.

Kotiopettajien autettavina ei ole ainoastaan kotirouvia. Seurasin Brisbanessa kotiopettajana toimivan nuoren rouvan työskentelyä Australiassa 18 vuotta asuneen eläkkeellä olevan suomalaisen pariskunnan kotona. Kärsvällisesti ja vaihtelevia työtapoja käyttäen hän yritti perehdyttää pariskuntaa englannin kielen alkeisiin ja jokapäiväisen elämän tavallisimpaan sanastoon. Auttamistyön hän koki mielekkääksi osaksi elämänsä sisältöä, vaikka tiedolliset tulokset aivan ilmeisesti eivät vastanneet tehtävään uhrattua aikaa ja vaivaa. Opetettävät itse olivat hyvin motivoituneita ja olivat olleet sitä ennenkin. Kotiopettaja ei ollut heidän ensimmäisensä.

Kotiopettajia on mukana myös siirtolaisluokkien opetuksessa. Esim. Wollongongissa he perehdyttävät siirtolaisia paikan päällä valintamyymälöihin, kaupungintaloon ja muihin laitoksiin ja opastavat käytännön asioissa, esim. miten roskapönttöjen tyhjennys hoidetaan ja kuinka kukkakaupasta lähetetään kukkia Eurooppaan. Ennen tilanetta ja sen jälkeen käydään keskustelu. Kotiopettajien toiminta osoittaa siirtolaisille, että heistä välitetään.

Australian kunkin osavaltion pääkaupungissa on *siirtolaisopetuskeskus* (Migrant Education Centre), joka toimii valtion aikuisten siirtolaisten ja usein myös heidän lastensa englannin opetuksen hallinnollisena keskuksena, koulutusmuotojen keskipisteenä, osa- ja kokopäiväkursseiden pitopaikkana, opetusmateriaalien kehittämissä ja opettajankoulutuspaikkana. Opetuskeskuksia on perustettu muuallekin kuin pääkaupunkeihin, mm. siirtolaisleireihin.

Kielenopetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös *toipilaskeskuksissa ja sairaaloissa*. *Kuntoutuskurssit* (rehabilitation courses) ovat osoittautuneet erittäin hyödylliseksi yhteistyömuodoksi. Siinä ovat

mukana lääkärit, hoitajat, potilaat, sairaalan ulkopuolelta tulleet opiskelijat ja opettajat. Eräs haastattelemani hallituksen virkamies nimesi tämän kielenopetuksen lajin voimakkaasti asenteihin vaikuttavaksi yleiskurssiksi elämiseen (a general course for living). Seurasin näitä kuntoutuskursseja Canberran Woden Valley-sairaalassa. Opetusta annettiin viitenä aamuna viikossa viidellekymmenelle kuudelle eri tasoryhmiin jaetulle oppilaalle. Heistä puolet oli sairaalan potilaita, puolet ulkopuolisia terveitä. Sekä kuntoutettavien että terveiden joukossa oli suomalaisia. Hekin pitivät kurssimuotoa onnistuneena.

Jo mainittujen kurssien lisäksi annetaan *erityisopetusta luku- ja kirjoitustaidottomille siirtolaisille*. *Jatkokursseja* suullisen ja kirjallisen kielitaidon parantamiseksi on tarjolla sellaisille siirtolaisille, joilla oli kohtalaisen hyvä kielitaito jo ennen Australiaan saapumistaan ja jotka ovat suorittaneet kokopäiväkurssin saapumisensa jälkeen. Osa näistä kurseista on siirtolaisohjelman alaisia maksuttomia kurseja, osa joidenkin koulutuslaitosten järjestämiä nimellisen maksun vaativia kurseja.

Tällä vuosikymmenellä on otettu käyttöön sekä aikuisille että lapsille tarkoitettu englannin *televisio-opetus*. Tunnetussa värisarjassa *You Say the Word*, jota tällä hetkellä kolmetoista asemaa lähettää, pyritään tilannepohjaiseen kielenopetukseen ja yhteiskuntakasvatukseen. Aiheina ovat esim. talon ostaminen, vähittäismaksujärjestelmä, kulkukauppias ja monet muut tärkeät ja siirtolaisille vaikeuksia tuottavat asiat.

1.4. Opetusmenetelmät

Kun Australiassa ryhdyttiin suunnittelemaan siirtolaisten englannin opetuksessa käytettäviä menetelmiä, maan oppikoulujen vieraitten kielten opetuksessa noudatettiin lähes yksinomaisesti *kielioppikäännösmenetelmä*. Näyttää siltä, että

koulujen keskeinen opetusmenetelmä on edelleenkin käänös, vaikka kielten hyvät oppikirjat antaisivat mainion tilaisuuden modernimpien menetelmien käyttöön ja vaikka Australia on edelläkävijämaa siirtolaisten englannin kielen opetuksessa.

Kielioppi-käännösmenetelmä ei ole yleensä tuottanut puhutun kielen ymmärtämisen ja tuottamisen taitoa, ja siksi se ei sopinut siirtolaisten kielenopetukseen, jossa pääpaino oli asetettava kielitaidon suullisille komponenteille. Oli laadittava uusi menetelmä, jossa ei voinut tukeutua käännökseen eikä äidinkieleen. Työn suunnittelijat tutkivat aluksi, mitä muualla maailmassa oli tehty suunnilleen vastaavissa tilanteissa ja mitkä olivat tuoreimmat kielenopetuksen kehitysnäkymät muissa maissa. He havaitsivat, että Australian ongelmat olivat monessa suhteessa muista poikkeavat seuraavilla oppimiseen liittyvillä alueilla: opetuksen erityiset tavoitteet, opiskelijoiden motivaatio, heidän vaihteleva ikänsä, muistinsa, kielipiirinsä. Lisäksi oli otettava huomioon oppimisolosuhteissa esiintyvät erot. Australian siirtolaisten opettajat ja opetusmateriaalien valmistajat suunnittelivat menetelmän, jossa käytetään kohdekieltä itseään ja tukeudutaan tilanteisiin opetuksen välittäjänä. Menetelmää nimitettiin tilannepohjaiseksi (*Situational Method*).

Situational Method on ollut käytössä Australian siirtolaisten englannin kielen opetuksessa yli kaksikymmentä vuotta ja on edelleenkin. Menetelmällä on tietty luja perusta, jota ammattitaitoiset opettajat arvostavat ja jota he itse pitävät opetuksensa lähtökohtana, mutta kaikessa ihmellisessä toiminnassa on kaavoittumisen vaara, ellei pidä varaansa. Oikeastaan menetelmä itse asettaa opettajalle joustamisen velvoitteen ja täten esteen kangistumiselle.

Pääoppikirjasarjan *Situational English for Newcomers to Australia* ensimmäisen osan opettajan oppaassa esitetään edellä

mainitun menetelmän pääperiaatteet. Lausekenteiden opettaminen on voimakkaasti painotettua. Kieliopilliset asiat opetetaan lausekaavojen avulla huolellista porrastusta ja runsasta harjoitusta apuna käyttäen. Vaikeuksia tuottaviin solmukohtiin kiinnitetään erityistä huomiota. Menetelmän mukaista on ohjata hyvään ääntämiseen, sanojen oikeaan painottamiseen ja oikeaan lauserytmiin. Opettajille annetaan yksityiskohtaiset ja huolelliset ohjeet siitä, miten näihin tavoitteisiin voidaan pyrkiä.

Australian tilannepohjainen menetelmä on suuressa määrin eklektinen, ts. sen mukaan toimiva opettaja yrittää valita parhaan aineksen eri opetusmenetelmistä ja sovittaa sen ajan tavoitteita, oppilaiden tarpeita ja oman luonteensa vaatimuksia vastaavaksi. Suoran menetelmän (*Direct Method*) hyvistä puolista on yleisesti omaksuttu fonetiikkaan tukeutuva huolellinen ääntämisen opetus, johon jo viittasin. Täysin uutena ilmiönä, jollaista en ollut muualla aiemmin nähnyt, huomiotani herätti australialaisten opettajien taito käyttää käsiään ääntämisen opetuksen apuna. Niiden avulla saatiin havainnollistetuksi mm. äänielinten (esim. kielen) asento tiettyjä ääniteitä tuotettaessa, samoin lauserytmi ja intonaatio. Käden liikkeillä oli myös symbolisia merkityksiä, jotka oppilaat näyttivät nopeasti oppivan.

Audiolingvaalisesta menetelmästä (*Audio-Lingual / Aural-Oral Method*) on omaksuttu mm. hyödyllisten ja vaikeuksia tuottavien rakenteiden runsas harjoittelu, joka suoritetaan ensin kuorossa (koko luokka, puoli luokkaa, rivi tai muu pienryhmä) ja sitten yksitellen. Jos oppilas tai pienryhmä horjuu tuotoksessaan, palataan koko luokan kuoroistoon. Eräs menetelmän hyvä puoli on, että oppitunnilla on kielellistä toimintaa koko ajan ja jokainen oppilas tuntee olevansa mukana oppimisprosessissa. On kuitenkin vaara, että tätä menetelmää käytettäessä koulutetaan papu-

kaijoja, jotka toistavat annetun mallin mukaisia lauseita tietämättä, mitä sanovat ja miksi. Toinen vaara on, että tyydytään pelkkiin mekaanisiin suorituksiin eikä laajenneta dialogeja ja harjoituksia todellista soveltamista edellyttäviin tilanteisiin. Kielitaitohan edellyttää luovuutta. Kolmanneksi: tässä menetelmässä kirjoitetun kielen antama tuki on usein ollut liian viivästettyä.

Australian Situational Method on pyrkinyt torjumaan audiolingvaalisen menetelmän haittapuolet. Muun muassa suullisesti opitun kirjallinen vahvistus annetaan yleensä välittömästi myös alkaja-asteella. Opettajaa neuvotaan opettamaan uudet asiat luonteissa yhteyksissä ja tekemään niiden merkitys oppilaille selväksi. Lisäksi pidetään tärkeänä, että opettaja soveltaa ja laajentaa opettamansa asiat luokkahuoneen ulkopuolisiin tilanteisiin. Opettajaa kehoitetaan järjestämään säännöllisesti keskusteluharjoituksia oppilaille, jotta he voisivat käyttää karttuvan kielitaitonsa funktionaalisia yksiköitä luonnollisissa yhteyksissä.

Erään osavaltion siirtolaisopetuskeskuksen johtaja kritisoi ankarasti sekä vallitsevaa oppikirjaa että siihen liittyvää menetelmää: liian rakennepitoista, jäykkää, vanhentunutta, liian kauan ja yksipuolisesti hallinnut Australian siirtolaisten kielinopetusta, ei lainkaan uusia ajatuksia. Koska oppikirjan ja menetelmän mukaista on kuitenkin ottaa huomioon todelliset tilanteet ja opiskelijoiden tarpeet, opettajan velvollisuus on pysytellä ajan tasalla, vaikka tekstimateriaali vanhenisikin. Menetelmää ei tällöin voi syyttää joustamattomaksi. Lisäksi materiaalia on jatkuvasti muokattu ja laajennettu. Kirjasarjan kansainvälinen versio Situational English, joka ilmestyi 1965 - 1967, perustuu samoille periaatteille kuin edeltäjänsäkin ja on laajalti arvostettu. Australiassa on toisaalta otettu käyttöön moderneja eurooppalaisia kursseja. Erityisesti minua kiinnosti Brisbanessa käytössä

oleva ranskalainen All's Well-materiaali ja siihen liittyvät menetelmät (Dickinson et al., All's Well, Marcel Didier, Paris, 1975).

Nykyisin kielenopetuksen alueella on kautta maailman tapahtumassa liikehdintää, johon ovat osaltaan vaikuttamassa uudet yhteiskunnalliset, kielitieteelliset ja psykologiset näkemykset. Meidän maassamme tilannepohjaisuus on ajankohtainen käsite. Australialaisittain tarkasteltuna sille sopisi sekaannuksen välttämiseksi paremminkin nimeksi funktionaalisuus, koska rakenteiden voimakas painottaminen ja perusteellinen harjoittelu poikkeavat meidän tilannepohjaisen suuntauksemme periaatteista. Australiassakin harkitaan tällä hetkellä, olisiko siirtolaisten kielenopetus perustettava vastaisuudessa sellaisiin käsitteisiin kuin aihekeskeisyys tai kokonaisvaltaisuus vai olisiko lineaarista etenemistä edelleen noudatettava. Yksimielisiä ollaan siitä, että opettajien on joustettava rakenteiden opettamisessa opiskelijoittensa tarpeiden mukaan. Usein esim. jokin aikamuoto, mm. imperfekti, on opetettava aikaisemmin kuin kurssi edellyttää. Opettajat ja kurssin laatijat joutuvat jatkuvasti suorittamaan kurssin muokkausta ja arviointia. Samoin uutta ja ajankohtaista lisämateriaalia on jatkuvasti tuotettava sekä kielitaidon kartuttamiseksi että yhteiskuntatietouden ja kulttuuritaiton laajentamiseksi.

Joukko julkaisuja on ollut tukemassa opettajien työtä. Liittohallituksen opetusministeriö on viime vuosina toimittanut TEFL/TESL Newsletter ja TEFL/TESL Bulletin -nimisiä aikakauslehtiä, joissa on mm. tietoja tehokkaista opetusmenetelmistä englannin opettamiseksi vieraana eli toisena kielenä ja opettajille järjestettävistä kursseista. Julkaisuista vanhin ja merkittävin on English a New Language, jonka ensimmäinen numero ilmestyi tammikuussa 1950. Lehden vaikutus on ollut huomattava paitsi opetusmenetelmiin, myös oppikurssien ohjelmiin ja oppikirjojen sisältöön. Sen

artikkeleissa on kiinnitetty huomiota eri vähemmistökansallisuuksien kielitaustan aiheuttamiin oppimisvaikeuksiin. Suomea äidinkielenään puhuvien tämän alan erityisongelmia on käsitelty ansiokkaasti marraskuussa 1971 (Vol. 13, No. 2, p. 3 - 18).

1.5. Opettajat

Minulla oli ilo seurata Australiassa erinomaisen taitavien opettajien työskentelyä sekä aikuisten siirtolaisten että siirtolaislasten parissa. Näiden opettajien yhteisiä ominaisuuksia ovat tehokkuus, aktivointitaito, kiinnostuneisuus työstään ja sympaattinen asennoituminen opetettaviinsa. Tiedustellessani heitä, mitä he pitävät työstään, tavallisin vastaus oli "I love it." He myös pyrkivät perehtymään oppilaisiinsa henkilökohtaisesti, tuntemaan heidän kotitaustansa, erityisongelmansa, ammatinsa tai koulutuksensa ennen Australiaan siirtymistä, entisen kotimaan kulttuuritekijät ja äidinkielen englannin opiskeluun interferenssiä aiheuttavat piirteet.

Australiassa vallitsevan filosofian mukaista on antaa ihmiselle tilaisuus osoittaa käytännössä, mihin hän pystyy. Valintaa ei ensisijaisesti suoriteta papereiden ja akateemisten oppiarvojen perusteella. Esimerkiksi Canberrassa siirtolaisten opettajiksi halukkaat otetaan haastattelun jälkeen tehtäväänsä koeajaksi. Sen päätyttyä heidän käytännössä osoittamansa kompetenssi ratkaisee heidän hyväksymisensä tai hylkäämisensä.

Aikuisten siirtolaisten opettajat ovat yleensä tavallisen opettajankoulutuksen saaneita henkilöitä, ja useimmat toimivat siirtolaisten kielenopetuksessa osapäiväisesti. Ennakkokoulutuksen järjestäminen heille on ollut vaikeaa. Koulujen lomat ja työaikana illat ovat osoittautuneet sopivimmaksi ajaksi kouluttaa siirtolaisten opettajia. Lomakursseille osallistuminen on vapaaehtoista.

Ohjaavien opettajien toiminta siirtolaisten opettajien koulutuksessa on ollut merkittävä vuodesta 1951 lähtien. Aikuisopetuksessa heidän työhönsä on kuulunut vierailu iltakursseilla, demonstrointi ja menetelmällinen ohjaus. Heille puolestaan pidetään aika ajoin seminaareja, joissa huolehditaan heidän ammatillisesta kehityksestään.

Useat haastattelemistani siirtolaisten opettajista, sekä aikuisten että lasten, olivat toimineet englannin opettajina Australian ulkopuolella, yleensä jossakin Euroopan tai Aasian maassa. Tätä kokemustaan he pitivät erittäin merkityksellisenä nykyisen työnsä kannalta. He olivat saaneet uuden perspektiivin omaan äidinkieleensä, oppineet ymmärtämään paremmin sen rakenteen ja ne vaikeudet, joita sitä vieraana kielenä opiskelevilla voi olla.

1.6. Siirtolaislasten koulutusohjelma

Siirtolaislasten koulutusohjelmaa ryhdyttiin toteuttamaan huhtikuussa 1970. Sen mukaan piti voida järjestää englannin kielen erityisopetusta siirtolaislapsille, joiden koulukäynti kärsi heidän puutteellisen kielitaitonsa vuoksi. Vuoden 1975 päättyessä noin 2 200 erityisopettajaa opetti lähes sataatuhatta lasta yli tuhannessa koulussa. Suoritettujen tutkimusten mukaan opettajien ja opetuksen tarve on kuitenkin huomattavasti suurempi.

Siirtolaislasten opettajille pidetään kursseja, joilla opetetaan mm. opetusmenetelmien hallintaa, audiovisuaalisten apuvälineiden valmistusta ja käyttöä, siirtolaislasten opetuksen sosiokulttuurillisia puolia ja tärkeimpiin vähemmistökansallisuuksiin kuuluvien lasten kielellisiä erityisvaikeuksia.

Valtiovalta on rohkaissut siirtolaisopetuksen ottamista mukaan kaikkien opettajankoulutuslaitosten yleiseen opetusohjelmaan. Opettajiksi valmistuville on jonkin verran järjestetty ja pyritään vastaisuudessa

järjestämään kursseja ja seminaareja, joissa heitä perehdytetään vähemmistökansallisuuksiin kuuluvien lasten taustatekijöiden mukanaan tuomiin ongelmiin ja opettajien asemaan monikulttuurillisessa yhteisössä. Pidetään tarpeellisena, että opettaja on tietoinen näistä tekijöistä, pystyy selviytymään monikielisessä luokassa ja kykenee auttamaan kaikkia lapsia ymmärtämään paremmin siirtolaisuuden vaikutuksen Australian yhteiskuntaan.

Käytännön koulutyössä näin seuraavia siirtolaislasten kielenopetuksen ratkaisumalleja, joista jokaisella oli omat hyvät puolensa:

1. Erityisopettaja kiertää paikkakunnan kouluissa ja antaa apua tarvitseville siirtolaislapsille erityisopetusta heidän englannin tunneillaan.
2. Erityisopettajalla on koulussa tai sen lähellä olevassa rakennuksessa oma luokkahuone, jossa hän kokopäivätoimisesti opettaa eri luokkatasoilla olevia lapsia heidän englannin tunneillaan.
3. Avoimen koulun systeemissä on erityisopettajia, jotka auttavat luokkien omia opettajia siirtolaislasten opetuksessa tavallisissa luokkatilanteissa.
4. Siirtolaislapset on koottu koulun lähellä olevaan rakennukseen ja saavat siellä koko päivän intensiivistä englannin opetusta erityisopettajien johdolla siihen asti, kunnes heidän kielitaitonsa on riittävän vahva heidän selviytymiseensä normaalissa luokkaopetuksessa.
5. Paikkakunnan oppikouluikäiset englannin opetuksessa apua tarvitsevat siirtolaislapset on koottu yhteen keskukseseen, jossa he käyvät läpi tietyn pituisen ja sisältöisen kielikurssin. Sen suoritettuaan he palaavat kouluihinsa.

Lisäksi on tilanteita, joissa tavallisen opettajan opetettavina on useita kielitaidoltaan eritasoisia siirtolaislapsia, ja toisia, joissa

heitä on yksi tai kaksi. On myös kouluja, joissa siirtolaislapsille on järjestetty mahdollisuus opiskella äidinkieltään arvokkaan kulttuuriperintönsä säilyttämiseksi. Niiden toiminnan perustana on usein hieno filosofia.

Liittohallituksen virkamiehet, siirtolaisopetuskeskukset ja opettajat tekevät parhaansa kehittääkseen eri-ikäisille ja -tasoisille siirtolaislapsille eri tarkoituksiin sopivaa opetusmateriaalia.

2. AUSTRALIAN SUOMALAISTEN SIIRTOLAISTEN LASTEN KOULUMENESTYS

Ruotsiin muuttaneiden suomalaisten siirtolaisten lasten koulumenestys on viime vuosina ollut innokkaan tutkimuksen kohteena. Australian suomalaislasten koulumenestystä ei tiettävästi ole aiemmin tutkittu. Kun tätä tehtävää suoritin, haastattelin opetuslalla työskenteleviä australialaisia ja satoja suomalaisia kouluissa, kodeissa, klubeissa ja kirkoissa eri puolilla Australiaa.

Ilmeni, että suomalaislasten koulumenestys on yleensä hyvä. Kukaan haastatelluista ei esittänyt päinvastaista mieltä. Vajaat kymmenen prosenttia piti menestystä vaihtelevana: on kaikenlaisia oppilaita kuten Suomessakin.

Selväksi kävi, että sitä paremman kielitaidon ja koulumenestyksen lapset saavuttavat, mitä nuorempina he ovat Australiaan muuttaneet ja mitä varhemmin he pystyvät koulunsa aloittamaan. Ala-asteella lapset oppivat nopeasti kielen sen tasoisena, kuin he sitä tarvitsevat.

Mikäli he siirtyvät Australiaan vasta oppikouluikäisinä eivätkä ole aikaisemmin englantia opiskelleet, heillä on vaikeuksia. He eivät ehdi oppia kieltä riittävän hyvin menestyäkseen opinnoissaan ja turhautuvat, kun eivät selviydy edellytyksiään vastaavalla tavalla. Lisäksi uudet olosuhteet ja uusi koulumuoto aiheuttavat sopeutusvaikeuksia muutenkin vaikeassa iässä.

Narrabunda Primary School Canberrassa on avoin koulu. Sen toiminnan pohjana on oma filosofia. "Ongelmat on ratkaistava siellä, missä ne ovat: luokkahuoneessa." Samassa luokassa voi olla kuudentoista eri kansallisuuden edustajia. Taitavat erityisopettajat toimivat luokanopettajien apuna.

Tapasin eräässä Canberran kolmannen asteen opinahjossa 23-vuotiaan Erkin, joka kertoi muuttaneensa Australiaan kahden-toista ikäisenä. "Tämä tapahtui viime hetkellä. Jos olisin ollut vähänkin vanhempi silloin, en selviäisi yliopisto-opinnoista." Erkin mielipide tukee sitä käsitystä, jonka sain siirtolaisten englannin kielen opetuksesta vastuussa olevilta henkilöiltä ja pärlitakymmeneltä maahan muuttaneelta siirtolaiselta.

Australiassa suorittamani tutkimuksen tulokset poikkeavat ruotsinsuomalaisten lasten kielitaitoon ja koulumenestykseen kohdistuneitten tutkimusten tuloksista. Ruotsissa suomalaislapset eivät opi kunnolla maan kieltä ja osittain unohtavat äidinkieltensä. Heistä ei tule kaksikielisiä vaan puoli-kielisiä. Vaikka heidän älykyytensä on normaali, heidän koulumenestyksensä jää heikoksi, ja sen seurauksena he menettävät mahdollisuutensa jatkaa korkeammassa oppilaitoksissa. Epäkohtia on pyritty korjaamaan mm. tehostamalla Ruotsissa asuvien suomalaisten äidinkielen opetusta.

Lisäksi Ruotsiin muuttoa suunnittelevia vanhempia on neuvottu siirtymään sinne vaiheessa, jolloin heidän lapsensa ovat jo aloittaneet koulunkäynnin kotimaassa ja ehtineet saada riittävän suuren käsitevaraston äidinkielellään. Tällöin oletetaan ruotsin kielen oppimisen ja Ruotsin kouluoloihin sopeutumisen sujuvan helpommin. Australiaan muuttoa harkitseville olisi tutkimukseni tulosten perusteella annettava täysin päinvastaiset ohjeet.

Asenteet ja siirtolaisuuden luonne ovat varmaan tärkeitä tekijöitä selvitettäessä syitä siihen, miksi australiansuomalaisten siirtolaisten lapset yleensä oppivat maan kielen nopeasti ja menestyvät hyvin koulussa, kun taas vanhempiensa mukana Ruotsiin muuttaneiden suomalaislasten kohtalo on toisenlainen. Suomalaisia arvostetaan Australiassa. Lasten ei tarvitse kärsiä siitä,

että he ovat suomalaisia. Ei ole negatiivisesti vaikuttavia ennakoasenteita. Ruotsista voidaan tuskin yleistäen sanoa samaa puolin ja toisin.

Australiaan muuttaneet suomalaiset ovat useimmiten yritteläitä ja ammattitaitoisia työntekijöitä, jotka ovat tehneet pitkän matkan maapallon toiselle puolelle sinne jäädäkseen. Lapset tietävät, että maan kielen oppiminen on heille välttämättömyys. Ruotsiin muuttaneiden vanhemmat eivät useinkaan ole tehneet pysyvää päätöstä jäämisestä tai paluusta, mikä epäilemättä saa lapsissakin aikaan epävarmuutta ja heikentää heidän oppimismotivaatiotaan.

Ruotsissa on havaittavissa voimakasta suomalaisasutuksen keskittyneisyyttä. Sama ilmiö voidaan todeta myös Australiassa, muttei yhtä laajana ja ongelmallisena kuin Ruotsissa. Kovin monta suomalaislasta ei osu samaan kouluun tai ainakaan samaan luokkaan, joten tällainen tekijä ei hidasta maan kielen oppimista. Australiassa suomalaislasten on varsin pian helpompi puhua keskenään englantia kuin suomea, näin myös toisilleen kotona, vaikka he puhuvat äidinkieltä vanhemmilleen, joiden englannin taito on yleensä melko vaatimaton.

Vaikka suomalaislasten koulumenestys Australiassa on hyvä, he eivät ole aina halukkaita jatkamaan koulukäyntiään täytettyään 15 eli oppivelvollisuuden päätyttyä. Omat ansiot houkuttelevat, ja ammattikouluja voi käydä työn ohessa. Viime aikoina kuitenkin erityisesti nuorisoa koetteleva työttömyys, vaatimusten kiristyminen, opiskeluavustusten saanti, vanhempien kohonnut elintaso ja asenteiden muutokset ovat olleet myötävaikuttamassa suomalaisnuorisonkin koulunkäynnin jatkumiseen.

TEACHING ENGLISH TO IMMIGRANTS AND THE SCHOOL SUCCESS OF FINNISH CHILDREN IN AUSTRALIA; SUMMARY

On my sabbatical leave from the University of Oulu a year ago I studied in Australia the courses, materials and methods used in teaching migrants (immigrants) English. I was particularly interested in my former countrymen's knowledge of English, their participation in language classes and their children's school achievement. A great deal of research work has been done in Sweden concerning Finnish migrant children's language learning and school achievement in that country. The results are different from those of my research in Australia.

As a rule, Finnish migrants are appreciated in Australia as energetic and skilled workers, but their knowledge of English is quite modest in case they have not studied English or some other foreign language before leaving for Australia. Their children, however, learn the language fast and generally do well at school provided they have come to the country early enough, i.e. before their teens.

The Commonwealth of Australia launched its scheme of teaching migrants English in the late 1940's. Some of the courses inaugurated then are still popular, e.g. the evening continuation classes and instruction by radio and correspondence. Within the last ten years development has been fast. Today there are various full-time courses, intensive courses and accelerated courses for instance. The students are even paid a living allowance while attending them. There are part-time accelerated courses, particularly suited to shift-workers and housewives; industrial and professional courses, rehabilitation courses in hospitals, television courses, and classes run by

volunteers. In many ways the migrants are shown that they are cared for.

The child migrant education program was introduced in 1970. There are several good models of solving the problems in this area, but according to specialists, more help is needed. It is noteworthy that though the migrant child is taught English and given instruction about life in Australia, he is at the same time encouraged to retain and respect his mother tongue and cultural heritage, nowadays considered values to be preserved. There are schools providing instruction in the child's native language.

I found the teachers qualified to teach English as a second language highly efficient, devoted to their work, and sincerely interested both in their students and their ethnic-cultural backgrounds.

The Australian 'situational method', the prevailing method for over twenty years, is to a great extent eclectic. It obliges the teacher to be flexible and keep up with the times irrespective of the text material. Besides, course writers and teachers do their best in their continual assessment, revision and production of language learning materials.

When interviewed, the migrants themselves seemed to appreciate Australia's versatile efforts to teach them English. Negative criticism was expressed by those engaged in teaching or otherwise responsible for migrant education. In their opinion not enough was being done for the migrants, both children and adults, and many of them felt more money was badly needed to maintain, extend and improve the programs started.